

УДК 631.152:631.115.73

*М.О. Поляруш, кандидат економічних наук, доцент,
Ю.І. Білик, О.В. Гомілко, асистенти ПДАТУ*

УПРАВЛІНСЬКІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПІДСОБНОГО ВИРОБНИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Досліджуються питання розвитку та управління у сфері підсобного виробництва в сільсько-господарському підприємстві. Розробляються пропозиції по удосконаленню управлінських засад розвитку підсобного виробництва в конкретному господарстві.

Ключові слова: *сільське господарство, підсобне виробництво, продукція, розвиток, ефективність, управління.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. З початком ринкових реформ, переходом до кон'юнктурного ціноутворення та жорсткої селекції конкурентоспроможних структур, під дією кризових явищ, а також з ряду причин, що знаходилися поза межами АПК та в його власному економічному середовищі, інтеграційно-економічні зв'язки між господарюючими суб'єктами сировинної і переробної ланок АПК зазнали відчутної руйнації, а подекуди й повного розладу. З фактора позитивного впливу на стан виробництва в АПК порушені інтеграційні зв'язки перетворилися в одну з причин поглиблення в ньому кризових явищ. Це значно актуалізувало проблему розвитку підсобних виробництв.

Функціонування підсобних виробництв в сільськогосподарських підприємствах сприяє також раціональному використанню продукції, яку виростило населення. Закуповуючи давальницьку сировину, сільськогосподарські підприємства не тільки забезпечують сировинну базу, а й мають змогу раціонально використовувати технологічне обладнання підсобних виробництв. Завдяки цьому сільськогосподарська продукція переробляється на місці, а її втрати скорочуються на 35-40%.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Аналіз опублікованих праць свідчить про те, що в них всебічно досліджено питання сутності, форм та механізмів, факторів та умов розвитку, оцінки ефективності підсобного виробництва. Визначна роль у цілому належить і українським економістам-аграрникам. В опублікованих працях вітчизняних вчених А. Земко, В. В. Дубицького, П. Т. Саблука, Н. В. Микуляк та інших розглядаються теоретико-практичні аспекти розвитку підсобних виробництв, наводяться обґрунтування об'єктивного характеру цього процесу. Але, незважаючи на очевидну наукову ґрунтовність і привабливість щодо розкриття різнобічних економічних аспектів проблеми, окремі питання, що стосуються підсобного виробництва в сільськогосподарських підприємствах, потребують вивчення, аналізу, уточнення та розробки. Це відноситься до сутності управління підсобним виробництвом та можливостей його удосконалення.

Формулювання цілей статті. Актуальність даного питання визначила мету досліджень, якою є аналіз управлінських засад розвитку підсобних виробництв в сільськогосподарських підприємствах і більш глибокого вивчення управління підсобними галузями на прикладі СГК „Летава» с. Летава Чемеровецького району Хмельницької області.

Матеріали і методика досліджень. При виконанні досліджень використовувались абстрактно-логічні, описові і аналітичні методи та прийоми економічного і фінансового аналізу; а для кращого сприйняття матеріалу застосовано графічний та ілюстративний матеріали у вигляді рисунків і таблиць.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аграрні підприємства, крім сільськогосподарських галузей, часто розвивають і промислові галузі (виробництва). Підсобні підприємства

функціонують відповідно до затвердженого Положення про їх діяльність, яке розробляють на підставі Примірного положення про підсобні виробництва і промисли з урахуванням конкретних умов.

За спеціалізацією розрізняють підсобні підприємства, які: 1) обслуговують основне виробництво; 2) переробляють сільськогосподарську продукцію; 3) випускають промислову продукцію [3]. Найбільш поширені в Україні підприємства першої групи.

У досліджуваному господарстві працює хлібобулочно-макаронний цех, м'ясний цех, олійня, цехи лакофарбових виробів і меблів. У підсобних підприємствах кооперативу виробляються такі види продукції: хлібобулочні вироби, макарони, м'ясні вироби, олія, макуха, олійна фарба, оліфа, меблі, розливається розчинник для фарб. Підсобні виробництва забезпечують продуктами харчування місцеве населення та наближені до кооперативу населені пункти. Цьому сприяють чотири продовольчих магазини, що розташовані на території господарства. Виробництво і реалізація продукції наведені в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1

Динаміка обсягів виробництва продукції підсобних підприємств

Назва продукції	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	Відношення 2011 р. до 2006 р., %
Олія, ц	272	380	116	84,7	132,6	85	31,25
Макух, ц	511	*	350	*	*	114	22,31
Оліфа, ц	300	148	569	94,5	127,8	*	*
Оліфа (розфасовка в пляшки)	60000	42000	58360	75733	16917	1182	1,97
Розчинник (розфасовка в пляшки)	156458	*	4072	*	16000	*	*
Макарони, ц	135	49	58	36,44	36,1	19	14,07
Хліб (бух.)	18318	18810	15166	12870	16904	20931	114,26
Булочні вироби, ц	30	31	34	32,55	42,5	44	146,7
Фарба, ц	*	*	*	*	11,8	*	*

Джерело: розраховано за даними господарства.

Для забезпечення населення хлібом у пекарнях працює 5 чоловік. У ковбасні зайнято семеро працівників. Виготовляють меблі двоє кваліфікованих працівників. В олійні працює 31 чоловік. Рівень виробництва олії складає від 0,5 до 2% загальнообласного. На виробництві фарби та оліфи зайнято 12 чоловік. Господарство займається фасуванням розчинника для фарб уайт-спириту у тару по 0,5 та 1 літри, який закуповується у Харківській області. Кооператив має магазин будівельних матеріалів, що розповсюджує дану продукцію серед місцевих споживачів (табл. 1-2).

Таблиця 2

Динаміка реалізації продукції підсобних підприємств

Види продукції	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	Відношення 2011 року до 2006 р., %
Олія, ц	*	26	1	*	45,1	75	*
Оліфа (розфасовка в пляшки)	27400	42000	58360	75733	16917	1182	4,31
Розчинник (розфасовка в пляшки)	121738	91502	4072	0	16000	*	*
Макарони, ц	100	45	56	33,3	32,9	15	15
Хліб (буханок)	15869	15444	12472	10390	13872	*	*
Булочні вироби, ц	38	31	32	30,4	41,9	43	113,16

Джерело: розраховано за даними господарства.

Рентабельність продукції підсобних виробництв 2011 року була 19,68%, що значно краще попередніх років (рис. 1). Дане збільшення відбулося майже по всіх видах продукції і є наслідком дії різних чинників, серед них і управління.

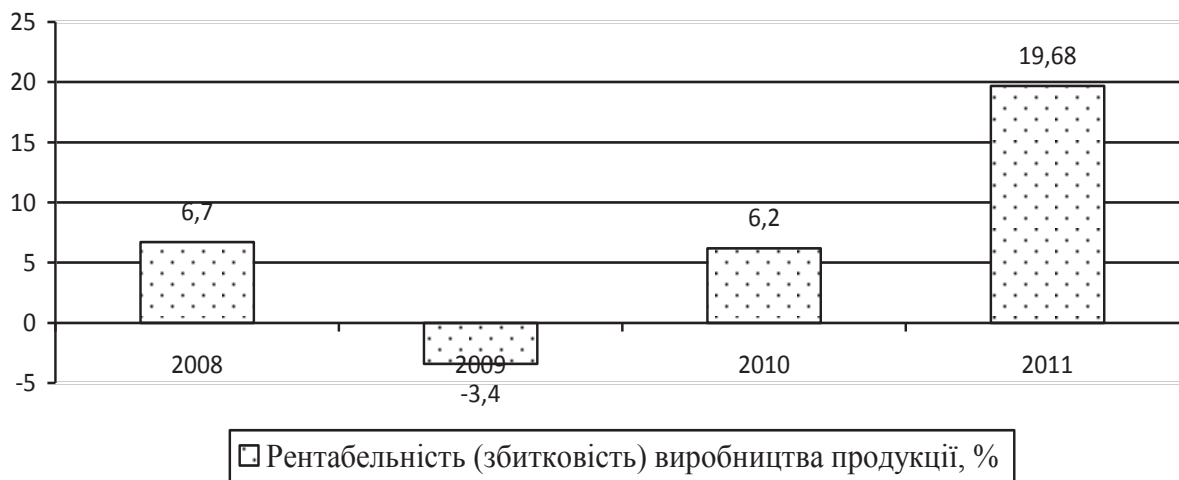

Рис. 1. Динаміка рентабельності підсобних виробництв підприємства

Джерело: сформовано за даними господарства.

Управління розвитком підсобного виробництва в СГК „Летава” будується з урахуванням складу і організаційної побудови даного напрямку діяльності підприємства (рис. 2).

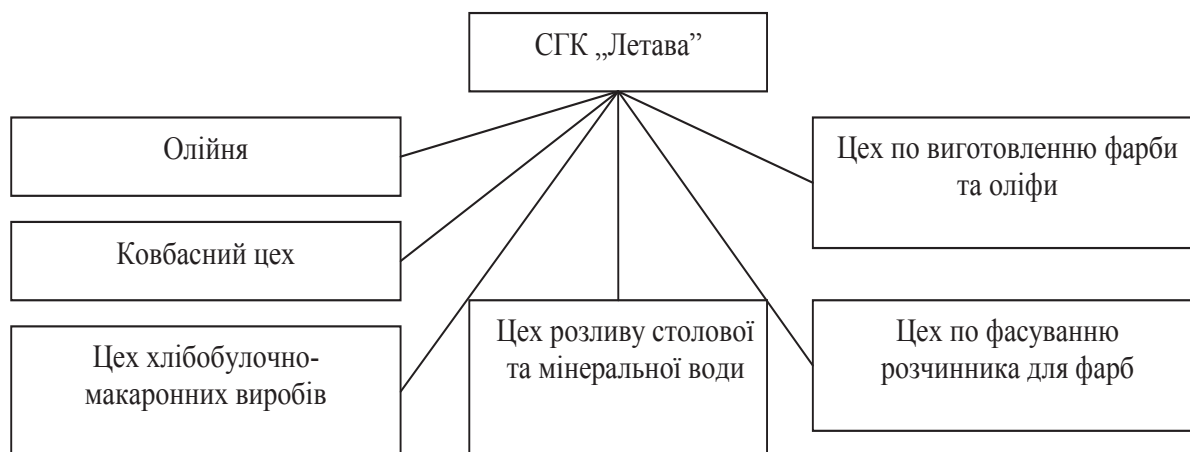

Рис. 2. Організаційна побудова підрозділів підсобних виробництв

Джерело: сформовано за даними господарства.

Схема організаційної побудови підрозділів підсобних виробництв підприємства відображає всю несільськогосподарську діяльність і входить в загальну організаційну структуру кооперативу.

Загальне управління підсобними виробництвами здійснює керівник підприємства. Положення про підрозділи не розроблені, а посадові інструкції кожного з працівників тривалий час не переглядалися.

Підрозділи підсобного виробництва очолюють старші працівники, які зобов'язані виконувати всі управлінські роботи стосовно своїх підрозділів. Вони виконують адміністративне і технологічне управління, зобов'язані вести облік витрат та виходу продукції, розробляти плани роботи і аналізувати їх виконання тощо. Загальне керівництво ними здійснює голова правління господарства.

Керівники підрозділів підсобних виробництв підприємства мають відповідну фахову підготовку і всі технологічні питання свого підрозділу можуть вирішувати самі. Іноді виникає потреба в консультаціях в спеціалізованих підприємствах певного напрямку діяльності. Ці консультації

їм надають технологи підприємств харчової, хімічної, машинобудівної промисловості та інші фахівці.

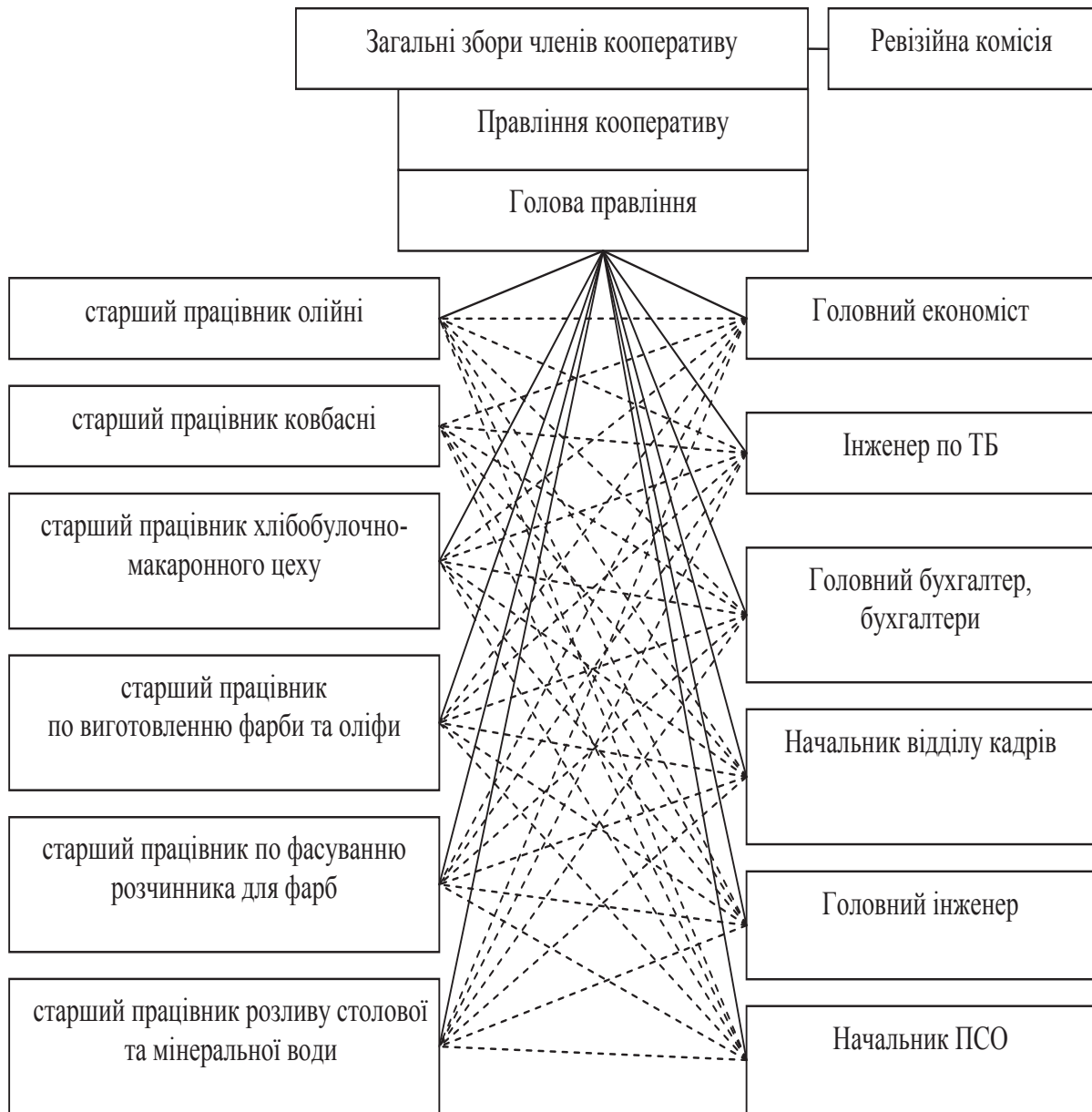

Рис. 3. Структура управління підрозділами підсобних виробництв підприємства

Джерело: сформовано за даними господарства.

Більшість питань виробничого характеру керівникам підрозділів підсобних виробництв підприємства приходиться вирішувати з головними спеціалістами свого підприємства. З питань планування, аналізу, якості вони тісно співпрацюють з головним економістом. Питання обліку, звітності, контролю вирішують з бухгалтерською службою. Забезпечення технічними засобами, їх ремонт, технічне обслуговування тощо керівникам цих підрозділів допомагає здійснювати технічна служба та її головний інженер. Специфічні питання з ними вирішують інженер по техніці безпеки, начальник відділу кадрів та інші фахівці.

Дана система управління досить складна і не раціональна. Для удосконалення управління підсобним виробництвом слід створити відповідний цех і змінити підпорядкування керівників підрозділів (рис. 4).

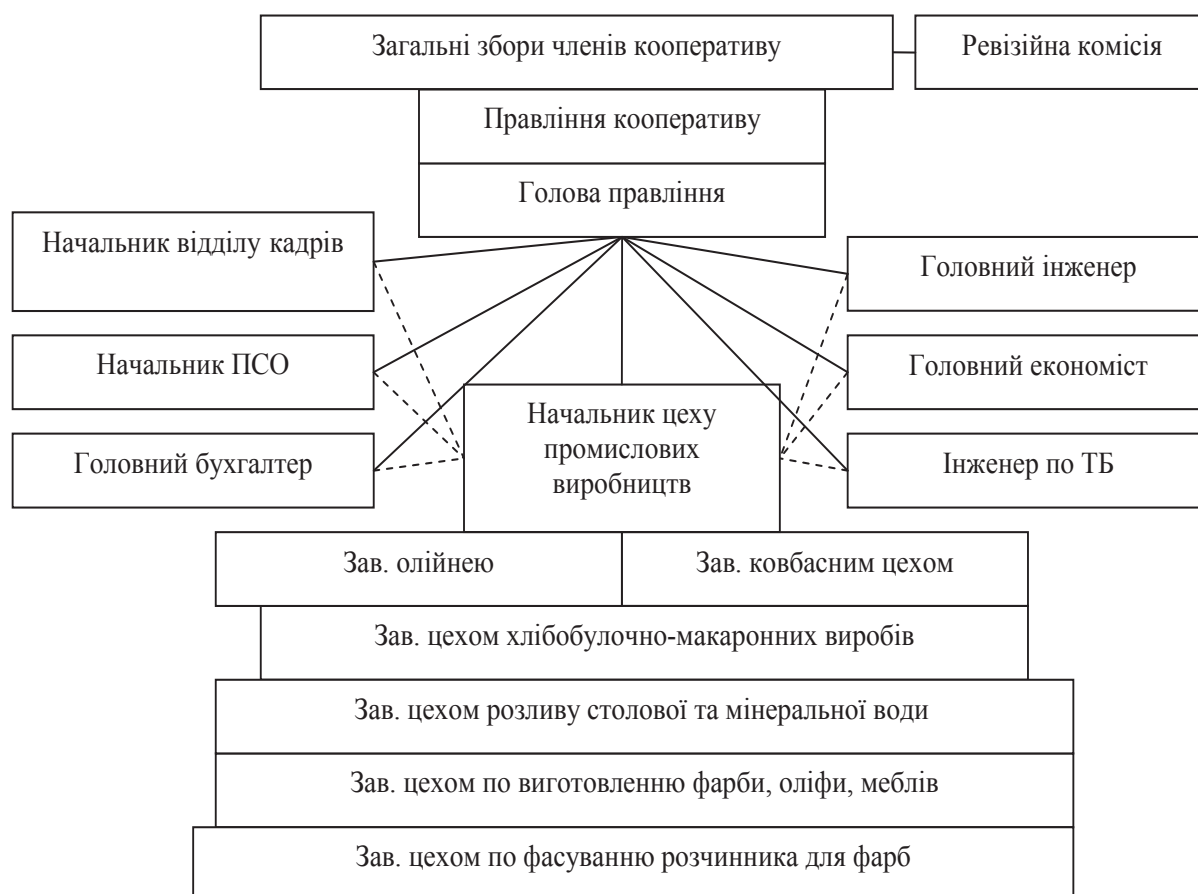

Рис. 4. Раціональна структура управління підрозділами підсобних виробництв

Джерело: сформовано авторами.

Висновки. Підсобні промислові виробництва виконують важливу соціально-економічну функцію не тільки стосовно сільського господарства, але й сільського населення. Розвиток їх сприятиме росту доходності економіки підприємства і задоволенню потреб населення у даних видах продукції.

Покращення управління діяльністю підсобних виробництв в досліджуваному підприємстві можна досягти за рахунок створення цеху промислових виробництв і розробки документів, що регламентують діяльність підрозділів і працівників підсобних виробництв: положення про цех промислових виробництв, спеціалізовані цехи та посадові інструкції кожного працівника. Це сприятиме централізації функцій і нормалізує управління підсобними виробництвами, надавши йому більшого професіоналізму, чіткості, відповідальності, системності, конкретності.

Список використаних джерел

1. Дубицький В.В. Агропромислова інтеграція: теорія, еволюція, імовірні перспективи розвитку. – Кам'янець-Подільський: Медобори (ПП Мошак М.І.), 2003. – 208 с.
2. Земко А., Поняття підсобних виробництв сільськогосподарських підприємств. / Право України. – 2003. – 1. – № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/period/chapter/2/29/1062>
3. Розвиток малих переробних підприємств / Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК. / Микуляк Н.В. – [Ч. 2]; За ред. Саблука П.Т. – К., 2000. – 420 с.
4. Примірне положення про підсобні промислові підприємства і промисли в колективних і державних сільськогосподарських підприємствах, міжгосподарських організаціях та інших агропромислових формуваннях. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/laws/index.php?docid=54>
5. Саблук П.Т. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого і погляд у майбутнє. Науково-популярні нариси у трьох томах. Т. 1. – К.: ІАЕ, 2001. – 432 с.

Аннотация. Исследуются вопросы развития и управления в сфере подсобного производства в сельскохозяйственном предприятии. Разрабатываются предложения по совершенствованию управленческих основ развития подсобного производства в конкретном хозяйстве.
Ключевые слова: сельское хозяйство, подсобное производство, продукция, развитие, эффективность, управление.

Annotation. Questions of development and management in sphere of subsidiary manufacture in the agricultural enterprise are investigated. Offers on perfection of administrative bases of subsidiary manufacture in a concrete facilities development are developed.

Key words: agriculture, subsidiary manufacture, production, development, efficiency, management.

УДК 657.1

Л.В. Кондрюк, кандидат економічних наук, доцент ПДАТУ

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД У ПРОБЛЕМІ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Проведено спробу знайти функціональні підходи до вирішення проблеми класифікації обліку з урахуванням особливостей сучасного стану ринково орієнтованої економіки України.

Ключові слова: функції обліку, господарський, статистичний, оперативний, бухгалтерський, фінансовий та управлінський облік.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Незважаючи на єдині методологічні підходи ведення обліку та формування звітності, погляди щодо класифікації обліку в Україні залишаються різними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Результатом проведених нами досліджень розглянуто та внесено окремі пропозиції щодо сутності та переліку функцій системи обліку в Україні. Розвиваючи функціональний підхід, було уточнено застосування певних функцій залежно від запитів систем вищого порядку; для самозбереження системи (шляхом виконання робочих функцій обліку) та функції, притаманні елементам системи бухгалтерського обліку. Поряд із цим було виявлено, що немає єдиних підходів класифікації обліку в умовах розвитку економіки ринкового типу.

Питання класифікації обліку розглядали в своїх працях значна частина вчених та практиків, однак означене питання потребує додаткового вивчення з урахуванням функціонального підходу.

Формулювання цілей статті. Метою статті є встановлення видів обліку на основі функціонального підходу до системи обліку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Радянському Союзі господарський облік об'єднував у собі три види обліку: оперативний (або внутрішньогосподарський), статистичний та бухгалтерський. В.Г. Макаров у посібнику "Теорія бухгалтерського обліку" 1975 року відзначав: "Можливість створення єдиної системи народногосподарського обліку обумовлена наявністю суспільної власності на засоби виробництва і плановим характером економіки" [5, с. 23].

Створення незалежної держави України і обраний шлях розвитку економіки ринкового типу супроводжувався приватизацією існуючих та створенням нових підприємств недержавної та колективної форм власності. Інтереси приватного власника полягають у намаганні максимізувати і зберегти у своєму розпорядженні прибуток. Разом із тим, за державою залишились функції фінансування безкоштовної базової освіти та медицини, пенсії та інші гарантованих соціальних виплат. Прагнення держави максимізувати надходження податкових платежів супроводжувалось посиленням вимог податкового законодавства, що частково суперечило облі-